

Robert Smutný: Esej o závislosti. Politická filosofie a nesoběstačnost člověka

Posudek vedoucího práce

Diplomová práce Roberta Smutného s názvem *Esej o závislosti. Politická filosofie a nesoběstačnost člověka* se zabývá problematikou závislosti v kontextu politické filosofie. V první kapitole ukazuje, kdy a jak se v liberální politické filosofii objevilo pojetí člověka coby nezávislého individua. Druhá kapitola se zabývá konzervativní reakcí na liberalismus. Ve třech exkurzech je pak představena Wittgensteinova argumentace proti soukromému jazyku, Hegelovo pojetí uznání z dialektiky pána a raba a pojetí autenticity vypracované Charlesem Taylorem. Třetí kapitola se zabývá myšlením Judith Butler, v němž postupem času nabývá pojem závislosti stále důležitějšího významu.

Zároveň je celá práce rámována určitým patosem „osvobozující závislosti“, který autor čerpá především ze současných českých myslitelů Václava Bělohradského (ten hovoří o potřebě nově promyslet emancipaci nikoli jako zbavování se závislosti, ale jako „deklaraci závislosti“ na druhých lidech a na zemi) a Pavla Barši, který v návaznosti na poslední texty Bruno Latoura rovněž zdůrazňuje, že pozemskost naší existence nás svazuje s druhými a že tato vzájemná závislost může být osvobozující.

Z hlediska přesnosti výkladu jednotlivých teorií i z hlediska jazykového nelze diplomové práci v podstatě nic vytknout. Zároveň pracuje s velice širokým korpusem moderní a současné politické filosofie a je jistě dokladem autorovy veliké erudice. V neposlední řadě je třeba ocenit zacílení celého textu na motiv „osvobozující závislosti“, zásadní pro nové promyšlení moderních politických kategorií v situaci hrozícího klimatického kolapsu. Vzhledem k nepopíratelné kvalitě, aktuálnosti a originalitě práce nemám zásadních námitek. Formuluji pouze tři metodologické/strukturní poznámky v návaznosti na náš dialog v průběhu psaní práce.

Metodologicky se práce v úvodu hlásí k dialektické metodě. Konzervativní kritika liberalismu je přitom označena jako negace a stanovisko pozdní Butler jako „negace negace“. Cítuji z úvodu diplomové práce: „Scruton si podobně jako další konzervativci správně všimá neadekvátního pojetí člověka coby izolované sobě samé dané bytosti. Problém této kritiky z mého pohledu spočívá v tom, že s vaničkou vylévá i dítě, tedy ‚emancipační jádro‘ liberalismu. Hegelovsky řečeno představuje tato kritika pouhou první negací a osvobozující prvky liberalismu zahrnuje pouze negativně – zcela je odmítá. Tak je kupříkladu podle Scrutona idea rovnosti ‚falešnou doktrínou‘ a demokracie ‚nákazou‘ a ‚rakovinným bujením‘. Bude tedy třeba provést rovněž negaci této negace: obohatit touto kritikou nosné liberální myšlenky a intuice v jakési syntéze překračující omezení původních stanovisek. Postup, který se pokusím aplikovat, lze snad s odpuštěním nazvat dialektickým.“ (s. 12). **Je však pro artikulaci nezávislosti a závislosti v moderním politickém myšlení opravdu nutné pracovat dialekticky?** Scrutonova pozice je jistě v určitém smyslu negací liberalismu, v jakém smyslu je však pozdní ontologie závislosti Judith Butler negací této negace? Nejedná se spíš jednoduše o jinou sociální a politickou ontologii?

Při čtení první kapitoly se poněkud vytrácí ústřední problém robinsonád, nezávislosti a závislosti. Je strukturovaná spíše jako obecný historický výklad, kde ústřední výzkumná otázka jen občas prosvítá. To ostatně platí i o třech exkurzech vložených mezi druhou a třetí

kapitolu. **Jsou všechny tři exkurzy opravdu nutné pro kladení otázky člověka jako závislé bytosti?**

Konečně si nejsem si jistý, jak konkrétně celý dlouhý exkurz o subjektivaci/performativitě v kapitole 3 přispívá k centrální otázce závislosti. Jinak řečeno: **potřebuje autor pro postup svého argumentu ranou Butler** (včetně všech exkurzů k Althusserovi, Foucaultovi, atp.)? Nestačila by mu pozdní Butler, která zdůrazňuje sociální ontologii vzájemné závislosti?

Doporučené hodnocení: výborně (1).

Praha, 29. 8. 2023

doc. Jan Bierhanzl